

Dendrologendag over het geslacht *Sorbus*

Op een mooie locatie in Someren deelden de boomkwekers Mart van den Oever en Chris van der Wurff hun ervaringen met *Sorbus* tijdens de 75e Dendrologendag. Het is over het algemeen een boom die wat langzaam groeit op de kwekerij en daardoor prijzig kan zijn in de aanschaf. Daar staat tegenover dat het onderhoud beperkt is. Ook ecologisch en visueel zijn het aantrekkelijke bomen. Bloei, vruchtdracht, blad en bij enkele soorten de herfstdracht trekken de aandacht. Meer aanplanten dus.

Mart van den Oever bracht met Max Brouwers en Pierre Lombarts de historie in herinnering. Deze boomkwekers hebben veel bijgedragen aan de ontwikkeling van het sortiment *Sorbus*. Max Brouwers bracht *Sorbus intermedia* 'Brouwers' op de markt en Pierre Lombarts is verantwoordelijk voor de ontwikkeling van de Lombarts-hybriden: diverse *Sorbus ×arnoldiana* cultivars. De meest gebruikte en gekweekte is nog steeds *Sorbus intermedia* en zijn cultivar 'Brouwers'. *Sorbus intermedia* is een soort, ondanks dat de soortnaam de suggestie wekt van een hybride. Van oorsprong komt deze soort voor in Noord- en Midden-Europa en hij is makkelijk te zaaien.

***Sorbus* in de stad**

Andere 'stadse' soorten die het goed doen in de verharding zijn *Sorbus aria*, *Sorbus latifolia* en *Sorbus ×thuringiaca* 'Fastigiata'. Van *Sorbus aria* bestaan twee bekende cultivars, *Sorbus aria* 'Magnifica' uit Hessen en

Sorbus aria 'Majestica' uit Frankrijk. Ook de *Sorbus ×thuringiaca* 'Fastigiata', een kruising tussen *Sorbus aria* en *Sorbus aucuparia* is een goede boom waarvan de cultivar 'Fastigiata' opvalt door zijn smal kegelvormige kroon die later breed kegelvormig wordt. Cultivars van *Sorbus aucuparia* zijn minder geschikt om in de verharding te planten en komen beter tot hun recht in parken en groenstroken. De verschillende variëteiten onderscheiden zich door hun groeivorm en/of beskleur.

Een nieuwe *Sorbus* voor het stedelijke assortiment is *Sorbus* 'Dodong', genoemd naar de havenplaats Dodong op het Zuid-Koreaanse eiland Ullung Do. Het is een selectie uit een daar aan *Sorbus commixta* verwante soort. Hij heeft, in tegenstelling tot de eerder geschreven *Sorbus*, een fraaie, oranje/rode herfstkleur. Een krachtige groeier maar Mart van den Oever wijst er op dat pas op termijn kan blijken of dit een aanwinst is.

Sorbus torminalis en de *Sorbus commixta* zijn

veel minder bekend en worden daarom weinig gebruikt. Ook deze veelbelovende soorten verdienen het om onderzocht te worden op hun waarde in de straat. Dat geldt ook voor *Sorbus torminalis*. Deze soort uit Midden-Europa kan wel een grote boom worden, met een hoogte tot zo'n 20-25 meter.

Gevoeligheid voor bacterievuur

En hoe zit het met bacterievuur? Volgens Jan van den Brandhof, keurmeester bij de Naktuinbouw, trekt bacterievuur minder aandacht dan twintig jaar geleden toen massaal meidoornhagen werden gekapt in de buurt van boomgaarden. Hij concludeert dat we de ziekte door alle maatregelen redelijk onder controle hebben. De ziekte is echter niet verdwenen. Perenbomen en, in mindere mate, appelbomen zijn er gevoelig voor. Verder zijn grootbladige *Cotoneaster*, *Crataegus*, *Pyracantha*, *Amelanchier*, *Spiraea*, *Photinia davidiana*, *Cydonia* en *Sorbus* gevoelig voor bacterievuur. Het minst gevoelig voor bacterievuur zijn *Sorbus intermedia* en *Sorbus*

latifolia 'Henk Vink'. Kwekers hebben daar nog nooit bacterievuur in gevonden. Niet gevoelig zijn de *Sorbus aucuparia* en de diverse cultivars hiervan. Minder gevoelig zijn *Sorbus latifolia* en *Sorbus commixta*. Wel gevoelig zijn *Sorbus aria* 'Lutescens' en 'Magnifica'. *Sorbus* 'Joseph Rock' en *Sorbus vilmorinii* zijn het meest gevoelig. In het kustgebied heeft *Sorbus* minder last van bacterievuur dan in het binnenland.

Chris van der Wurff liep aan de hand van takmateriaal het sortiment door en hield er uiteindelijk 23 over die hij adviseert voor kweker en groenvoorziener. Deze 'er toe doen'-lijst van *Sorbus* is te vinden op de NDV-website. Chris pleit er voor om een aantal van deze *Sorbus* uit te testen langs de straat. Als kweker is hij bereid om mee te denken met de gemeenten bij het uitzetten van proefbeplantingen.

Sorbus caloneura

Foto: Ineke Vink

Vervolgens liet Chris een deels weinig bekend sortiment zien. Van *Sorbus alnifolia* is een schitterende boom met een slanke vorm te zien in het Belmonte Arboretum. In tegenstelling tot de levensduur van de meeste *Sorbus* – 30 tot 40 jaar – kan *Sorbus alnifolia* wel 100 jaar worden.

Sorbus pohuashanensis heeft een mooie herfstkleur, geplant op een helling geeft dit een vlammen beeld in het najaar. *Sorbus folgneri* is een kleinere boom met gele bessen en uitbuigende takken. De boom is goed te zaaien maar groeit langzaam. Als kweker duurt het even voor je wat hebt. *Sorbus amabilis* is meer struik dan boom. Een forse groeier tot 4-5 meter hoog en zeer gezond. *Sorbus caloneura* is een buitenbeentje. Hij kan gezaaid worden maar groeit zeer traag. De vorm is vergelijkbaar met *Cornus controversa* en de bessen blijven de hele winter hangen aan de boom. *Sorbus* 'Titan' heeft paarsrode eetbare vruchten en de plant is goed gezond. Chris wijst tot slot op het gebruik van een aantal soorten als bosplantsoen, goed voor de diversiteit en ecologisch interessant.

Praktijkervaringen

Afsluitend vertelde Leendert Koudstaal, voorzitter van de Intergemeentelijke Studiegroep Bomen, over de ervaringen met *Sorbus* in de grote steden. Den Haag staat bekend om haar monumentaal groen en een aanzienlijk bomenbestand en wil graag een groene stad blijven. De gemeente heeft veel aandacht voor het onderhoud en beheer van zijn straatbomen. *Sorbus* is een belangrijk geslacht in het bestand met 4700 bomen. Over het algemeen zijn *Sorbus* soorten langs de kust minder ziektegevoelig. Ook zijn de breedbladige soorten minder vatbaar voor vruchtboomkanker. *Sorbus intermedia* 'Brouwers' is de meest gebruikte, vooral in de verharding. *Sorbus aucuparia* is daarvoor minder geschikt en wordt vooral in groenstroken en parken toegepast. Leendert ziet graag uitgezocht welke *Sorbus aucuparia* cultivars het goed doen in de verharding.

Een probleem in de verharding is dat *Sorbus* veel te lijden heeft van hondenplas. Hondenurine bevat zouten en veel stikstof (ureum), die de schors van een boom aantasten. Mossen, die normaal op de boomstam groeien, verdwijnen. Als de schors aangetast is door urine, is de boom veel vatbaarder voor schimmels en ziekten. Ook de mycorrhiza, de schimmels die zorgen dat de boomwortels voedingsstoffen en vocht kunnen opnemen, zijn gevoelig voor zuren. De enige oplossing is om de bomen te voorzien van een stalen boomkorf, zodat de honden niet tegen de stam kunnen plassen.

Leendert geeft aan dat het onderzoek naar de gebruikswaarde van bomen op een andere manier geregeld gaat worden. Hij spreekt over Living Labs waarin gemeentes met andere partijen samenwerken om nieuw sortiment in de stedelijke omgeving uit te proberen. Daarbij verdient ook het testen van *Sorbus* soorten een kans.

Leendert Koudstaal aan het woord

Foto: Martijn Essers

Arboretum in oprichting

Na de inleidingen bezochten we in de namiddag het arboretum i.o. van Stichting Bomen Peelland in Someren. De vrijwilligers van deze Stichting beijveren zich voor het in stand houden van de collectie *Fraxinus* en *Sorbus* van de in 2005 overleden Harrie van de Haterd. Inmiddels zijn er 63 soorten en cultivars van *Sorbus* geplant. Deze zomer kwam Someren in het nieuws door een hagelbui met hagelstenen van uitzonderlijke grootte. Ook het arboretum i.o. werd niet gespaard. Het arboretum stond enkele dagen onder water en veel blad aan de bomen ging verloren. *Sorbus* houdt niet van natte voeten zodat de kans bestaat dat een groot deel van het sortiment opnieuw geplant moet worden. Deze dag was een mooie aanleiding om het arboretum i.o. onder de aandacht te brengen van een groter publiek. De komende jaren gaan we de ontwikkelingen in deze twee collecties in Someren volgen. □

Chris van Wurff behandelt het sortiment *Sorbus* voor de groenvoorziening

Foto: Martijn Essers

Bezoek aan het arboretum in Someren

Foto: Martijn Essers

